

A Duna jövője

A Duna Pozsony és Budapest közötti szakaszának helyreállításáról

Az ember technológiai, természetátalakítási tevékenysége káros következményeinek a felismerése az elmúlt évtizedben a Dunával, és általában a folyókkal kapcsolatos értékrend fokozatos átalakulásához vezetett. A folyók egyoldalú ipari-technológiai kihasználása nemcsak a természetes élővilágot rombolta, hanem károkat okozott az ivóvíztermelésben, a mezőgazdaságban és a vízi turizmusban is.

A Duna Pozsony alatti szakaszán a természeti viszonyoknak megfelelően az egyik legfontosabb elv az *ártéri nedves területek és a folyóvízi élővilág megőrzése*. Ennek érdekében született javaslat egy nemzetközi természetvédelmi terület kialakítására az ártéren. A Duna közvetlen környezetére kiterjedő intézkedések önmagukban nem elegendőek, ezért az összehangolt, integrált természetvédelmet fokozatos ki kell terjeszteni a folyószakasz egész vízgyűjtő területére.

Társadalmi-gazdasági szempontból a legnagyobb, közvetlenül felhasznált értéket az alapvető emberi szükségletet kielégítő ivóvízkészlet jelenti. Az ivóvíz megővítéséhez szükség van a Duna és a felszín alatti édesvíz dinamikus kapcsolatának, valamint az ivóvíztermelésre alkalmas partszakaszoknak a fokozott védelmére.

Ennek érdekében nemcsak a folyó energetikai és hajózási célú duzzasztásáról és a nagy arányú, ipari célú kavicskitermelésről kell lemondani, hanem ki kell javítani a a főmeder múlt században kialakított rossz vonalazását és csökkenteni kell a kisvízi szabályozás számára a hatvanas években javasolt túlméretezett hajóutat. A hajózásnak kell alkalmazkodnia a természeti viszonyokhoz. Ez a Duna-Majna-Rajna csatorna üzembehelyezése esetén sem akadályozza a vízi szállítás növelését a Dunán. A vízlépcsőrendszer építése miatt elhanyagolt folyószabályozás felújítása esetén a csatornához képest kétszeres szélességű, azonos hajózási mélységű víziút az év 80-90 százalékában ismét rendelkezésre áll.

A főmeder Pozsony és Gönyű között az utóbbi évtizedben tapasztalt süllyedése három okra vezethető vissza. Az egyik a múlt században túlságosan megrövidített főmeder nagyobb esése, a második a nagyarányú kavicskitermelés, a harmadik pedig az osztrák szakaszon épült vízlépcsők hordalékviszatarthatósága. Egy kanyargós, középszakasz jellegű meder kialakítása csökkenti a medermélyülést, javítja a kisvízi szabályozás feltételeit, növeli a térség vízkészletét, és lehetővé teszi a mellékágak ökológiai rehabilitációját. A főmederből történő kavicskitermelést be kell szüntetni. Az utolsó osztrák vízlépcső alatti kimélyülést pedig a Rajnán már több mint egy évtizede alkalmazott

módszerrel, a lejjebb sodort hordalék visszaszállításával lehet ellensúlyozni.

A vízlépcsőrendszer építményei közül elsősorban a nagy, korábban értékes mezőgazdasági területet elfoglaló oldalesatorna lebontása látszik célszerűnek. A gátak fő anyaga kavicsos homok, amelyet osztályozás után a termőtalaj regenerálásához, a nagyobb kavicsgödrök feltöltéséhez, mederanyag-pótláshoz, valamint beton-adalékanyagként lehet használni. A szigeteléshez használt aszfalt és műanyagfólia újrafelhasználás céljára értékesíthető. Ugyancsak el kell bontani az úgynevezett "C" variánsnak az építményeit. Viszonylag egyszerű feladat a nagymarosi körtöltés elbontása és a meder helyreállítása. Fontos kérdés a korábbi visegrádi partvonal ívelt vonalának a rekonstrukciója, mivel ez a Dunakanyar tájképének az egyik alapelve. A vízi turizmus céljait szolgáló kikötő számára a Pilismarótnál kikötött öblözet látszik alkalmas helynek.

A viszonylag kisebb területet elfoglaló, és csak rendkívül költséges munkával lebontható dunakiliti és bőszi műtárgyak a helyükön maradhatnak. Felhasználásukra pályázatot lehet kiírni. A dunakiliti duzzasztó pilléreire például a fölösleges vasszerkezetek és berendezések leszerelése után szállodának, ártéri ökológiai kutatóintézetnek, valamint a javasolt nemzetközi természetvédelmi terület igazgatósági irodáinak otthont adó épületet lehetne elhelyezni, amely alatt csónakkikötő is helyet kaphat.

A terület helyreállítása során elsőként a nagymarosi körtöltést és a "C" változat építményeit kell elbontani. Következő feladat a mederszabályozás, a mellékágak rehabilitációja és az ártéri erdők helyreállításának a megkezdése. Az oldalesatorna bontása lassabb folyamat lehet, amelyet a talajregenerálással lehet összehangolni. A partszakaszok ligeterdőknek, a tájképi elemeknek a helyreállítása a rendelkezésre álló anyagi eszközöktől függően későbbre sorolható feladat. A vízlépcsőrendszer építése miatt a közvetlenül érintett lakosságnak okozott károkat az állami költségvetésből kell fedezni.

A költségeket méltányosan kell megosztani a felek között. Az 1977-es szerződés megszüntetése előtt, az annak keretében végzett munkáknak, illetve az azok miatt keletkezett helyreállítási feadatoknak a költségeit célszerű volna egyenlően megosztani Magyarország és Cseh-Szlovákia (vagy ez utóbbi jogutódja) között.

A terület átfogó, távlati környezetvédelmét szolgáló tevékenységeknek (mint például az alternatív, környezetkímélő mezőgazdasági technológiák elterjesztése, a helyi természeti erőforrások, a feldolgozóipar és a mezőgazdaság összehangolása, az ökológiailag kedvezőbb földhasználat kialakítása, stb.) a politikai változásokkal megindult átalakítási folyamatba kell szervesen beépülniük. Ezt elsősorban közvetett eszközökkel, oktatással, adópolitikával, jogalkotással, valamint a Csallóköz-Szigetköz régió autonómiájának és önszerveződésének a támogatásával lehet elérni.